

Hónapló

Dalos György

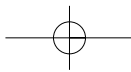
Ítéletidő, túlvilág

Berlin, 2015. március 31. – április 9.

Előjáróban meg kell említenem valamit, amit minden velem született szerénységem dacára nem hallgathatok el, mert szorososan a történethez tartozik: tavaly júniusban megválasztottak a Szász Művészeti Akadémia irodalmi titkárának. Ez a tiszteletbeli feladatkör egyebek közt azzal járt, hogy a képzőművész, építész, filmes és zeneművész kollégákkal együtt részt kellett vennem az akadémia szenátusi ülésein, így a legutóbbin is, amely a 2016-os programot készítette elő. Mondhatni, örömmel indultam útnak, annál is inkább, merthogy Berlin csúnya havas esővel búcsúztatott, ám ahogy közeledtem a szász főváros felé, egyre tisztább lett az égbolt, és amikor délután fél kettőkor megérkeztem Drezdába, ott simogatóan langymeleg tavasz fogadott. Jó érzésemet csak fokozta, hogy az Eurocity járat, amelyen jöttem, Budapest felé tartott, és az étkezőkocsi felől magyaros konyhai illatok csapták meg orromat. A lucullusi örömet azonban a vízszáúra tartogattam, mondván, az is hazai vonat lesz, 11.25-kor indul a Keletiből, és 17.07-kor Drezdából. A szenátus ülése némileg elhúzódtott, időnként sanda pillantásokat vetettem a karórámra, s elköszönvén komótos udvariassággal hagytam el a terepet, hogy azután odakint nyakamba szedjem a lábamat. Még sütött a nap, és gyors haladásom, mi tagadás, futásom közepette úgy éreztem, mintha repülnék, pontosabban, mintha szárnyára venne a szél. Csak a Hauptbahnhof előtti piros lámpánál vettem észre, hogy így is volt, heves szélroham lökött, sodort előre úgy, hogy meg is kellett kapaszkodnom a villamosmegálló korlátjában.

Az Eurocity pontosan érkezett Prága felől, ám nem magyar, hanem cseh vonat volt, a Budapesttől Hamburgig közlekedő „Porta bohemica”. Ily módon a marhapörkölttel kapcsolatos elvárásom merő ábránd lett, a knédli pedig nem az esetem. Sebaj, vigasztaltam magam, negyed nyolcra úgylis Berlinben leszek, otthon elköltöm a szokásos hideg vacsorámat, és dolgozni is marad időm. A fülkében két idősebb úr ült, egyik békésen bóbiskolt, a másik a Spiegel friss számát olvasta, amelynek címlapja a Germanwings-gép katasztrófáját hirdette. Nem hozván magammal könyvet a tabletem ikonjait böngésztem, ám az internetbe hiába próbáltam bejutni, és a Skype-on is csak elindítani tudtam az üzeneteket. Handym viszont mindkét irányban működött, legalábbis utólag visszanezve 18.10-kor üzenetet küldtem A.-nak: „Hamarosan hazaérek.” Tévedtem.

Annyi bizonyos, hogy nem sokkal később megállt a szerelvény, és amikor újraindult, az addiginál sokkal lassabban haladt tovább. Ez a jelenség még kétszer megismétlődött, majd egy hangosbemondó közölte, hogy tehervonatra várunk, és emiatt tízpercnyi késésre számíthatunk, ám ez a Frankfurtba és Kölnbe történő későbbi átszállást nem befolyásolja. A tehervonat valami miatt nem akart jönni, sőt semmiféle vasúti közlekedést

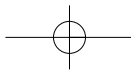
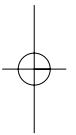
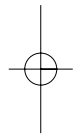
nem lehetett érzéklni az időközben sötétedő vaspályán. 19.02-kor mintegy hivatalosan is bejelentették a leállás okát: „Egy fa esett a sínekre” – hallottuk, mire a bóbiskoló öregúr felneszelt, a Spiegel-olvasó még a folyosóra is kiment. Én pedig úgy döntöttem, hogy a jobb időkihasználás, valamint unaloműzés jegyében mégiscsak felkeresem az étkezőkocsit. Ha knédli, hát knédli. Menet közben ért az újabb hangszórós figyelmeztetés: „Szerelvényünkön időlegesen szünetel az áramszolgáltatás és a fűtés. Kérjük megértésüket.” Megértettem – ebből cseh vacsora sem lesz. Útközben észrevettem, hogy valamennyi vonatajtó nyitva van, és az utasok kifelé, a mozdony irányában leselkednek, talán a sínre zuhant fát fürkészik, amely ha német, akkor tölgy lehet. Leszállni azonban senki sem mert, a töltés ezen a szakaszon legalább egy méterrel a lépcső alja alatt feküdt.

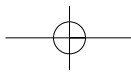
Az étkezőkocsiban nagy volt az élet. A meleg ételek fogytával következtek az előrecsomagolt szendvicsek és nápolyik. Nekem már csak sós mogyoró jutott, azt rágcsáltam a kis üveg fehérborhoz. „Bohemia Arasidy solené”, olvastam onnantól a cseh árumegnevezést a zacskón. Hát persze, cseh gyártmány, gondoltam báván, mi más lenne, kvalita kontrolovana, igaz, valamivel lejjebb árulkodó mondat tudatta: „Vyrobno v Polsku”. Aha, következtem, ez az, ami a KGST-nek nem sikerült. Másfelől, tűnődtem, mi lehet a tölgyfával? Fülkém felé menet a folyosókon már érzékelttem a fokozódó hűvösséget és a gyérülő világítást, nem kevésbé az utasok nyugtalanságát. Volt is rá okuk, SMS-em szerint: „20.23: Visszamegyünk Holzdorfba, ott lesz áram és fűtés”, majd 21.09: „További információ nem áll rendelkezésünkre.” Hol lehet ez a Holzdorf, tükörfordítva fafalú? A vonat tapodtat sem mozdult, a közönség egyre nyugtalanabbul reagált. Valami belső készítés folytán épp ezt akartam rögzíteni, amikor tabletem előzékenyen figyelmeztetett: „Az Ön akkumulátora csaknem lemerült.” Egy hírt azonban még sikerült beadnom: „21.24: Evakuálni fognak bennünket, és busszal megyünk Berlinbe.” Innentől a mobilomra hagyatkozhattam, ám abban is fogyott-fogyatkozott az energia.

Evakuáció – hallom a háborús hangulatú hírt a hangosbemondón, és még jó, hogy a fülkében ülök, mert a folyosón izgatott emberáradat hömpölyög a mozdony felé. A sötét töltésen túl vagy száz méterre szembántó fényvel gördülnek be a tűzoltókocsik. Az egyik öregúr gyanakodva néz ki az ablakon: – Hogy fogunk itt kiszállni? – kérdezi, a másik felemeli a fejét, vállat von, és visszasüpped a Spiegel katasztrófasztorijába. Még egyszer felkeresem az étkezőkocsit, viszem a csomagot, hátha közben ki kell szállni. Sós mogyorónak már híre sincs, bor még van, igaz, már nem 3.90-ért, hanem 4.50-ért. Business as usual, az üzletnek mennie kell. „22.09: Evakuáció!” Újabb hömpölygés a vonat eleje felé. Mígnem „22.16: Evakuáció lefűjva. A pálya szabad.” „22.39: Még állunk.” Az utasok lassan visszaszívárognak a szerelvény hátsó részébe.

Jóval éjjel után épségben értünk be a berlini főpályaudvarra.

Az a bizonyos fa nem a mi vonatunknak állta útját, hanem egy Hamburg és München között közlekedő IC-járatnak, éspedig Duisburg környékén a délelőtti órákban. Ekkor ért Izlandról jövet Németország fölé az a ha-

talmas orkán, amely utóbb a „World Meteorological Organization’s Region Hurricane Committee” keresztségében a „Niklas” nevet kapta. (A kvótának megfelelően állítólag egyensúlyban tartják a listáról lehívható női és férfineveket.) A forgalom először az észak–déli tengelyen bénult meg, majd a dominóelvet követve szinte minden vonalon, ideértve egyes autópályákat és kisebb forgalmú utakat. Az ítéletidő Európa-szerte tizenegy, Németországban három halálos áldozatot és milliárdos anyagi károkat követelt, így jelentős erdőpusztulást is okozott. Ami ebből a szinte apokaliptikus méretű elemi csapásból a „Porta bohemica” közönségéhez eljutott, az nem volt több múltó kényelmetlenségnél – a berlini csatlakozásokról lemaradt utasokat a közelben ingyen elszállásolták. Mégis mintha a részletek ismerete nélkül talán nem csak bennem suhant volna át a természet és benne a társadalom törékenységének borzongató érzése s az, hogy a földrajzilag tőlünk látszólag messzire tomboló történelmi viharok is elérnek hozzánk. Ahogyan Vörösmarty fejezte ki:

*Tanulj dalt a zengő zivatartól,
Mint nyög, ordít, jajgat, sír és bömböl,
Fákat tép ki, és hajókat tördel,
Életet fojt, vadat és embert öl;
Háború van most a nagy világban,
Isten sírja reszket a szent honban.*

70 A vasárnapi boltbezárást Nyugaton inkább szakszervezeti érdekképviseletek szorgalmazzák, míg nálunk a politikai kereszténység kardoskodik mellette. Semjén Zsolt idevágó megnyilatkozása oly mértékben ösztűzbe került, hogy szinte illetlen dolog volna még egyszer tollhegyre tűzni. Valami mégis a begyemben maradt. Részlet az interjúból:

ÚJSÁGÍRÓ: Decemberben főcímekek voltak arról, hogy Ferenc pápa szerint az állatok is mennyországba juthatnak.

SEMJÉN: Akkor tévesek voltak a főcímekek.

ÚJSÁGÍRÓ: Szóval a mennyország az állatok számára nincs nyitva?

SEMJÉN: Nincs.

Megvallom, elég laza a kapcsolatom az állatokkal, nagy néha megcirógatok egy kutyát vagy egy macskát, unokámmal állatkertben járva derűsen szemlélem a majmokat, rácsodálkozom az elefántra, kicsit viszolygok a vízilovaktól, no és persze – hát igen, nem vetem meg a bécsi szeletet és a libasültet. A teológiában meglehetősen gyengén mozgok, és feltételezem, hogy Semjén itt minden vitából győztesen kerülne ki velem szemben. Egy szempontból mégis azonos a helyzetünk: egyikünknek sincs közvetlen tapasztalata a túlvilágról. Legföljebb arról elmélkedhetünk, hogyan képzelnénk a dolgot, mit tartanánk kívánatosnak az öröklétben. Itt kezdődnek az én gondjaim. Mert nem logikus, hogy például bebocsátást nyernek a kutyabarátok, csak éppen nem vihetik magukkal négy lábú kedvencüket. Sőt a virágkedvelő lelkek sem öntözhetnek virágot odaát.

A kérdés nem új. A 20. század elején Lukács György a Vasárnapi Körben kifejezetten e világi üdvösséget hirdetett, és hívei áhítattal hallgat-

ták. Egyedül Lesznai Anna állt elő egy kényes kérdéssel: „Jó, az emberek üdvözülni fognak, ha ti megváltjátok a világot. De mi lesz a többi kreatúrával? Mi lesz a növényekkel, az állatokkal? Tudod, hogy én nem akarok nélkülük üdvözülni.” Mire a Mester így válaszolt: „Még a kövek is üdvözülni fognak.” Nagyvonalú ígéret! Pedig Lukács akkor még messze járt a kommunizmustól vagy bármiféle politikai filozófiától. Messianizmus csak 1918 végén illeszkedett bele az „élenjáró világnézetbe”. Mint tudjuk, a kommunisták tűzzel-vassal irtották a halál utáni boldogsággal kecsegtető illúziókat: itt lenni, a Földön tessék boldognak lenni! – követelték. Alaposan ráfáztak. Mert a földi paradicsomot könnyűszerrel lehetett ellenőrizni. De mi lesz a Fidesz másvilágával, amelyet a kóbor ebek és cirmos cicák mint valami illegális bevándorlók elől jó előre bereteszelnek? Marad az e világi siralomvölgy és sovány vigasza, a rezsicsökkentés.

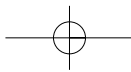
Lágh Júlia

Ez a falu is jobbikos

Gyönyörű, nyárias tavasz az országos, sőt nemzetközi figyelmet is keltő időközi választás napján. A tapolcai körzetben lakom én is, amikor a ketős életemben falun tartózkodom. Házam éppen átellenben „a kultúr-ral”, ahol a kiírás szerint az 1. számú szavazókör található (2. számú nincs is, kicsi a falu). A kertben van bőven tavaszi metszeni- és gereblyéz-nivalóm, közben a kerítésen át látom, ahogy szállingóznak, meglehetősen gyéren, a választani kész, öntudatos polgárok. Kora délután benézek a bizottsághoz, fölajánlom, hogy viszek nekik kávé, de éppen most ittak. Kérdezem, milyen a részvételi arány, hja, azt nem mondhatjuk meg, nevetek, államtitok lett? Hiszen a rádiók kétóránként bemondják, országosan hány százaléknál tartunk... Akkor sem mondják meg. Nem erőltetem, végül is mindegy. Éppen e percben csapatostul jönnek szavazni a felvégen lakók, el is tűnök, azt olvasom le az egyik bizottsági tag arcáról, hogy zavarom a munkájukat.

Megyek vissza a házamhoz, a főutcán narancsszínbe öltözött népség közeledik, többségben nők. Beszólnak a házakba: választás napja van, menjenek szavazni! Hozzám nem jönnek be, rám se néznek. Később halom valakitől, aki megkérdezte őket, hová valósiak, hogy Nagykanizsáról jöttek. Úgy látszik, országosan mozgósítottak, mondja informátorom, talán itt a tapolcai körzetben nem volt nekik elég emberük, a mafláknak, teszi hozzá kajánul.

Kató, a fiatal tanárnő meséli kissé ingerülten, hogy az anyja, öregasszony már, nemigen tudja, mit csinál, aláírt valami köszönőpapírt a rezsicsökkentésről – tessék, most rajta vagyunk a Kubatov-listán! Hiába magyaráztam neki, hogy semmit ne írjon alá! Mert pár napja már beállítottak ezek, hoztak „ajándékot”: narancssárga golyóstollat a Fidesz-jelölt Fenyvesi nevével meg a választás dátumával, és hozzá még egy hűtőmágnest.

Mondhatom, egész életemben hűtőmágnésre vágytam! Kató bosszús, nem is tudom, kire haragszik jobban, az öreg anyjára vagy a fideszes aktivistákra.

Én a laptopomra haragszom, egy rejtélyes kór kiütötte, a javítóember csak hétfő reggel tud jönni. Be kell majd kéredzkednem az egyik szomszédhoz estére, hogy lássam frissiben az eredményeket. Nem is baj, választási műsort mindig jobb társaságban nézni, legalábbis a sorsdöntőnek ígérkező, országos választásokét. Ezt a mait, noha időközti, sokan sorsdöntőnek tekintik: folytatódik-e a Fidesz alkonya? Merre dől el a választás a három, nagyjából egyforma esélyűnek ítélt szereplő között? Tapolca jobbikos, Sümeg fideszes, Ajka szocialista. És Ajka nagyobb, mint a két másik város együttvéve – mondja bizakodóan Lali, a nyugdíjas rendőr, öreg szoci.

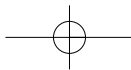
Mariska néni odaadó kereszténydemokrata. Éppen kinn támasztotta a kertkaput, amikor tegnap jöttem a busztól, megállított. Olyan szép körmenet vót, hogy csuda! Nem értem. Nem, nem most, magyarázza, hát a múlt héten, húsvétkor. Szépen földíszítettem az ablakokat is, mert a házam előtt vonultak el, én nem mentem ezzel a fájós lábammal, nézze, milyen visszeres! Látom, tényleg. Szavazni? hát persze hogy megyek, arra az áldott jó emberre, vagyis hát nem órá, az Orbán Viktor úrra, mer' mostan nem órá kellett, hanem arra, akit ő javasolt, arra a fideszesre. Tudja, hogy az Orbán úr el is jött hozzánk? Ide a faluba már nem ért rá, mert sok a dóga neki, de itt volt Tapolcán, és nagyon vicces volt! Mit is mondott olyan vicceset? Nix ugribugri, segítem ki. Jaj, igen, nix ugribugri, eszem a szívét, sóhajt Mariska néni, mintha a kedvenc unokájáról lenne szó, aztán nyílegyenes logikával folytatja: mer' a húsvét, az nagyon szép volt ám! Annyit beszéltek róla a tévében, amit nézni szokok, hogy sokkal többet, mint azelőtt a húsvétokról, maga nem így látja?

72

Könnyű kikerülnöm a becsületes színvállást a vallási műsorokat illetően, mert már azzal is megrökönyödést keltek, hogy nincsen tévém. De a pesti lakásomban van, nyugtatom meg Mariska nénit, és jó egészséget kívánva tovább-ballagok a házam felé. Húsvétkor, amilyen pogány vagyok, csakis kertészkedni mentem le a faluba. Éppen metszegettem a kerítésen összegabalyodott, vén lila akác ágbogait, amikor a főutcán végigpöfögött egy recsegő hangosbemondóval ellátott jármű. Apostoli magyar királyság, mondta teljes komolysággal egy női hang, aztán egy nevet is említett, amit azon nyomban el is felejtettem, nyilván a trónkövetelő volt az illető. Szavazzatok rá, bömbölte a női hang tegezve, rá, aki havi 400 ezer forint alapjövedelmet biztosít minden magyar állampolgárnak!

Ha-ha-ha, majd ha eljő az apostoli magyar királyság, kacagott a szomszéd fiatalasszony, éppen a gyerekeit terelte hazafelé. Férje megjegyezte: ennél még a kétfarkú kutypárt is jobb.

Volt tehát min mulatni, már akinek erre támadt kedve, mert a királyjelölt mellett még egy sorozat kamupárt játszott az álversenyben. Például az, amelyik a nevében földművelőket és gazdálkodókat emleget, de ehhez egy kisminkelt, óriás fülbevalós, kozmetikareklám-stílusú nővel képviselteti magát a plakátokon. Az a múltkori műkörmös nő jutott erről eszembe, mondja Lali, az a hölgyike, aki haszonbérbe kapott földeket, tudod, aztán magas sarkúban kapálhassa a talajt... és ennek itt még van képe

azt nyilatkozni, hogy a nép jön utána, meg Orbán menekülni fog előle, ezt mondja a mafla!

Lali szomszéd azt is meséli, hogy nem beszélnek ám nyíltan a komák. Ő tudja, ki hogyan szavaz, ismeri az embereket, nem hiába volt rendőr a körzetben, de látja, hogy beszélgetés során nem szoktak színt vallani. Mindenki ilyen, folytatja, sunnyogóak ezek, például a plakátolók is, éjszaka jönnek, szokta hallani a kocsijukat, ahogy itt a háza előtt fordulnak meg, végiggurulnak a Fő utcán, kiragasztják az új plakátjaikat, letépi a másikat, de titokban ám, éjszaka.

Én itt a faluban a földművelős-kozmetikareklámos nőn kívül csak a fideszes és a jobbikos jelölt plakátjait láttam, de Lali szerint ki volt rakva az emeszpés-dékás Pad Ferenc is, csak letépdesték...

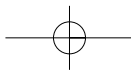
Beszélik, hogy nagy a forgalom ma Tapolcán: jobbikos aktivisták fehér széldzsekiben, mentősnek álcázva, hátukon felirat: „Segíthetek? Rig Lajos”. Közben a Fidesz kisbuszon, teherautón ígéri a kórház júniusi újrainyitását.

Az érdekesnek ígérkezik. A kórház megmaradt dolgozóinak egy geológus arról tartott a napokban előadást, hogy a tavasbarlang valószínűleg nem kapja meg a kellő besorolást, nincs már meg az a gyógyhatása, ami volt, amikor még csak egy lejárattal vezetett oda, és visszafogottan tartották a nyitvatartási időt is. Most, a kórházfelújítással, mert a gyógyvízre alapozva tudószanatóriumot akarnak, több lejárattal is nyitottak a barlang felé, hát ezzel el is rontották. Meg azzal, hogy vastkosabb bevételért estig is jöhettek a turisták... és kiszökött a gyógyító levegő. Ha nincs meg a kellő besorolás, oda a támogatás.

Robiéknál nem fogható az ATV, de úgy veszem észre, nem is érdekelné őket. Az M1-en arcpirító néphülyítés zajlik Csínom Palkó fedőnév alatt, majd jön a híradó, de az alsó sávban szerencsére folyamatosan futnak a százalékos feldolgozottság szerinti eredmények. Robi előbb a Fradi-Újpest meccset nézi, van olyan fontos, mint a választás, aztán csatlakozik hozzánk az emeleten, a rosszabbik tévé előtt. Tapolcán magas volt a részvétel, és a jobbikos jelölt vezet, Robi örül. Bejön a Lajos, mondja, be fog jönni! Mindenki ismeri és szereti, mert rendes ember, erős és segítőkész. Mindig tiszta. Rendet és biztonságot ígér. Anesztéziás asszisztensként kollégája volt a kórházban, nagyon jól dolgozott, munka után még mentőzött is, az ilyen ember fegyvelmezetten dolgozik majd a parlamentben is, mondja Robi, szemmel láthatóan legyőzni akarván ellenérzéseimet.

Most döbbenek rá, hogy Robi, akivel szoktunk beszélgetni, a gyümölcsfák állapotán kívül főleg a tapolcai kórház egyre sanyarúbb helyzetéről, amiért a felelősséget, okkal, a Fidesz nyakába varrja – ez a fiú átsodródott szélsőjobbra. Téged nem zavar, hogy ez a jelölt rasszista, antiszemita? Nem válaszol egyenesen, inkább elmeséli, hogy egy kollégának, aki szidta a Rig Lajost, nekiszegte a kérdést: miért, te talán nem utálsz cigányokat? De igen, én is utálok, vallotta be az illető. Na ugye. És kit érdekel, hogy milyen tetoválása van a ruhája alatt, ahol senki nem látja? Miért kell ezen annyit rugózni? Ami biztos: ha mentősként egy cigány sebesülthöz hívják, azt ugyanolyan lelkiismeretesen fogja ellátni, mint bárki mást! Honnan tudod? Tudom, mert ismerem.

A kisgyerekes fiatal szomszédok elég boldogtalanok a Jobbik győzelmé-

től. Mondom nekik, mi a véleménye Robinak: hogy „a Lajos” maga a fejelem, rend, erő és biztonság, hát igen, mondja a férfi, az SS-legények is rendet és erőt... Közben az asszony hátrazavarja a gyerekeket a kertbe, nem nektek való, amiről beszélünk, és azt mondja: érdekes, senki nem emlegette azt a ripácsás, vörös foltos arcbőrét, messziről virít, hogy bajok voltak az alkohollal, és lehet, hogy most jól dolgozik, de ez nem mindig volt így... A reklámújságban és a rölapokon bezeg sima fehér képe van, retusálták.

Hétfő reggel Mariska néni menyé (háromgyerekes, főállású anya, a nagyobbik fia papnak készül) megy biciklivel az anyósához, megáll, amikor meglát, hogy vagy, hogy vagy? Látom az arcán, nincsen jól, rákérdezek, ahol a bajt gyanítom: mit szólsz a választáshoz? Még jobban elkomorodik az arca, nem jó, nem jó, mondja gyászosan, tudod, én kit szerettem volna, gondolom, a fideszest, ugye? és mosolygok rá, mert örülök, hogy őszintén beszél velem, a falubeliek többsége csak sóhajtozik, de el nem árulná, melyik pártra szavaz. Ő is örül, tán azt hiszi, megértő lélekre talált, mondja, hogy még nincs veszve minden, csak 261 szavazattal maradt le az ő jelöltje, a Fenyvesi Zoltán, hátra van még vagy ötszáz szavazat feldolgozása a külföldről jött voksokkal együtt. Megjegyzem, hogy azt hallottam: olyan szavazókört kerestek erre a célra, amelyik mindig fideszes többségű szokott lenni, a fiatalasszony nem érzékeli, hogy ebben ravaszság sejlik, kicsit megnyugszik, szóval, van még remény, a jóisten csak megsegít! (Ezek az agyimosott templomosok, szokta mondani Lali.)

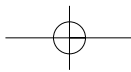
A fiatalember, miközben helyrehozza a laptopomat, azt mondja, a Fidesz az arroganciája miatt veszített. Nem lehet olyan lenézéssel bánni az emberekkel, ahogy ők teszik. A vállalkozók elmentek innen. Akik jöttek volna, ígérték munkahelyeket, több százat is, azoktól húsz- meg huszonötmilliót kértek volna zsebbe a letelepedésért, hát inkább nem jöttek. Nyugati vállalkozóknak nem tetszik az ilyen baksisvilág.

Estére kiderül, az én falumban is, mint a körzet legtöbb kistelepülésén, győzött a Jobbik.

Végel László

Merjünk szerények lenni!

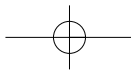
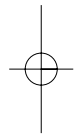
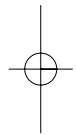
Tapolcán győzött a Jobbik, Szerbiában különböző botrányoktól hangos a sajtó. Az utóbbi évtizedekben túlságosan sok baljós fordulat tanúja voltam, szeretnék megpihenni. Kikapcsolom a televíziót, visszatérek az íróasztalhoz, Anikóval csiszolgtatjuk legújabb regényem kéziratát. Az írás egyre jobban fáraszt, de nyugtatom magam: most már az utolsó apró javításoknál tartok. A meteorológusok kellemes tavaszi napokat jeleznek, ezúttal hátha eltalálják. Végre megengedhetem magamnak, hogy valamilyik kávéházi teraszon üldögéljek, figyelhetem a járókelők viselkedését. Kora délután abbahagyom a munkát, kísétálok a Zmaj utcába. A kávéház-tulajdonosok kipakolták az asztalokat, székeket. Újvidék izgatottan

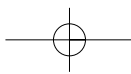

várja a kikeletet, a közélet igencsak ingerült. A természet ébredése lehetővé teszi a felgyülemlett keserűség kiszellőztetését. Lassan, de biztosan hervadásnak indultak az egy évvel ezelőtti választási remények. Az egyik asztal mellett ismerősöket pillantok meg, elfogadom a meghívást. A korrupcióellenes harcról beszélgetnek, meglep, hogy már nem elítélően, felháborodottan szólnak, komédiának minősítik. Látványprodukcióként indult, nyomorúságos történetként végződik, minősítik az aktuális hatalom uralkodását, majd a *Blic* című napilapot idézik, amely felsorolja az egyetemi diplomák, a doktori disszertációk feketepiaci árát. Minden megvásárolható! Oda jutottunk, hogy még a középiskolás osztályzat, sőt az érettségi is. A társadalom sorozatban termeli a műveletlenek, az írástudatlanok tömegét meg a tudományok hamis doktorait. Aztán napirendre kerül a magyarországi helyzet, amitől éppen menekülni szerettem volna. Mivel a szerb lapok is beszámoltak a tapolcai időközi választásokról, érthető, hogy szóba kerülnek, ismerőseim arról is értesültek, hogy a Jobbik arcúlatváltásba kezdett. Valaki megjegyze, hogy Fidesz kettő (Fidesz II.) lesz belőle! A magyarokat is megfertőzte a balkáni vírus! A jelenlegi kormánykoalíció vezető pártja ugyanis az egykori szélsőjobb Szerb Radikális Pártból szakadt ki, jelenleg, leírhatatlan népszerűségnek örvendő, úgy mond, a jobbközépen foglal helyet.

Csodák csodájára a nyugati politikusok megfélemedtek a közelmúltról; gyakorlatiasan viselkednek. Fontos, mondják, hogy Koszovó kérdésében rugalmasak. Bár hangoztatják, hogy sohasem ismerik el Koszovó függetlenségét, azonban Pristinával tárgyalást folytatnak. Valamiféle enyhülés bekövetkezett, kivilágították az alagutat, amelynek a végét továbbra sem látjuk. Az igazsághoz tartozik, hogy az EU-politikusok nagy elismeréssel szólnak Aleksandar Vučićról, a Szerb Haladó Párt elnökéről, Szerbia kormányfőjéről. Ne lepődjek meg, mondja a barátom, ha egy szép napon Vona Gáborról is így nyilatkoznak. Felkapom a fejem. Egyelőre erre nem látok esélyt, mondom, de elismerem, hogy a Vučićszindróma végül is felkínálja ezt a lehetőséget. Szóba kerül a másik, bohózszerű téma: vajon hogyan igazodik majd a vajdasági magyar kisebbségi politikai elit, ha netán 2018-ban a Jobbik kerül hatalomra? Ez igazán fogas kérdés. A jelenlegi doktrína szerint a kisebbségi pártnak a mindenkori anyaországi kormánypárthoz kell idomulnia, eszerint megtörténhet, hogy egyik vagy másik kisebbségi vezető a Jobbik választási kampányában Vona Gábor mellett szónokol. Azzal a megjegyzéssel térek ki a téma elől, hogy az új parlamenti választásra három év múlva kerül sor. A közeljövőben nem aktuális! Noha ez igaz, nem megy ki a fejemből, hogy tíz évvel ezelőtt pusztán koholmányoknak számított volna, ha bárki olyasmivel hozakodik elő, hogy a VMSZ (Vajdasági Magyar Szövetség) az egykori szélsőségesekkel, vagyis Šešelj embereivel fog egy tálból cseresznyézni.

A tapolcai választási eredmények ismeretében nem annyira a pártok foglalkoztatnak, inkább az, hogy mi zajlik a magyar társadalomban. Az elemzők főleg a pártok látószögéből értelmezik a közösséget, én azonban a társadalom prizmáján keresztül értelmezem a pártokat. Vajon megtörténhet-e, hogy a Jobbik némileg szelídül, míg a magyar társadalom radikalizálódik? Ez az igazi dráma, és nem a pártharc, melyek kapcsán eszembe jut Michel de Ghelderode remekműve, a *Pantagleize*. Csodálko-

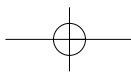
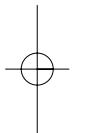
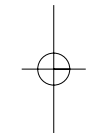

zom, hogy az egyébként éles szemű rendezők még nem ismerték fel a dráma 1989 utáni időszerűségét. Az én olvasatomban ebben a drámában felvillan az értelmiségi kabaré, a forradalomra torzuló, hiteles forradalom eszméje. Napjainkra ismerek, amikor Ghelderode drámájában a forradalom „vezéregyéniségei” egymás között osztogatják a tisztségeket. Az egyik szereplő a szemükbe vágja: „Szemfényvesztők, részeges disznók, felelőtlen alakok, hülye brosurakukacok. Tudjátok, mi ez a ti forradalmatok? Kész kabaré!” Végül is a forradalom hiteles „részvevője” egy költő, akit bohócnak és féleszűnek tartanak. Veszélyes, épp azért, mert lelkében álmódzó bohóc maradt. Talán az a legnagyobb baj, hogy a bársonyos forradalmaknak nem akadtak ilyen bohócai; ha voltak, és miért ne lettek volna, akkor hanyatt-homlok visszavonultak az íróasztal mögé, majd ha megengedték nekik, akkor megkomolyodtak. A bársonyos forradalomból maradtak a bársonyos hősök, a bársonyos értelmiségiek, a bársonyos jelzőszavak, a demokratikus selyemtapétákkal díszített tekintélyelvű hivatalok. És a tömeges kiábrándultság, amellyel bármikor könnyűszerrel vissza lehet élni. Lassan azt is megérem, hogy a demokrácia legfelsőbb foka a többségelvű tekintélyelvűség lesz.

Valamiféle új heroizmus van kialakulóban, amely a harmincas éveket idézi. Túl sok nemzeti hős született az utóbbi időben! Új regényem, a *Slemil fattyúja, avagy a Balkáni Szépség* csiszolgatása közben szorongva gondolok arra, hogy akarva-akaratlanul is kisebbségi antihóstit formáltam, miközben körülöttem úgy szaporodnak a bajnokok, hősök, mint eső után a csigák. Időközben az is kiderül, hogy minden érdemdús nemzeti hős pártfunkcionárius. Persze ez nem kisebbségi specifikum; van belőle elég minden országban, így Magyarországon is. A kisebbségben a jelenleg áttekinthetőbb. Az elmúlt egy-két évtizedet elemezve be kell látnom, hogy a kisebbség az új heroikus retorikát az anyaországból szállítja be. Épp oda, ahol még bársonyos forradalom sem volt! Majdnem minden utcasarkon egy-egy nemzetvédő élharcos méltatja saját érdemeit. Ebben a szituációban regényem hőse, Slemil János és unokája kissé a Pantagleize-ra emlékeztet. Esendő ember. Miközben a „hősök” – ha szorult a kapca – rendre megfutamodtak. Ismerős, nem? Emlékezzünk csak a Trianon utáni időkre vagy 1945-re! Erről mintha megfeledeztünk volna. A virtusködök, a hősködők 1990 után is elillantak, majd Budapestről rendelkeztek, miként kell őriznünk magyarságunkat a Délvidéken.

Slemil János maradt, mert „meg akarta vigyázni a műhelyt”. Őrző és túlélő – a kettő majdnem ugyanaz, azonban az őrzőből vagy a túlélőből sohasem lehet hős. Csak botladozó, esendő ember.

A Zmaj utcából hazatérve Huizinga egyik rövidebb esszéjét, a *Hollandia szellemi ismérve* címűt vettem elő. Emlékszem, több mint húsz évvel ezelőtt óriási élményt jelentett *A középkor alkonya* című könyve. Talán azért, mert akkoriban hasonló impulzusokat éreztem. „Olyan tarka és heves volt az élet, hogy a vér és a rózsák szagát egy lélegzetvételre szívta be”, írta. A rózsák illatát, illetve szagát nem éreztem, ellenben a puszkaporét igen. Fellángoltak a szélsőséges érzelmek, túlfeszített légkörben prédikáltak az új nemzeti apostolok. Az emberek új Messiásban reménykedtek, aki rövidesen megérkezett, és a háborúról hirdetett ígét. Ez az időszak mély nyomokat hagyott bennem, erről tanúskodik a *Hontalan esszék* egy része is. A Huizinga-olvasmányok győztek meg arról, hogy az

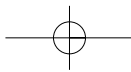

esszéírásnak csak akkor van értelme, ha a személyiség hitele áll mögötte. Bár a szépirodalomban csupán „szövegekről” beszélnek, meggyőződés, hogy a szövegek mögött megbújik a személyesség titokzatos hitele. A nagy kollektivistá eufória mindenünnen irtotta a személyest, talán az irodalom és a művészet maradt az utolsó menedék. Ebben rejtőzik nagysága és esélye is. Böngészem az 1934-ben írt esszét, és arra gondolok, mennyire időszerű, hiszen sunyin lopakodnak vissza a harmincas évek. „A történelem más népeket akár még arra is taníthat, legyenek büszkék dicső származásukra; bennünket, ha megértjük szavát, egyedül alázatosságra int”, olvasom Huizinga mondatát. Korának európai szellemiségét elemezve éppen időben, vagyis 1934-ben érzékelte, hogy a szélsőséges nacionalizmus „heroizmussal” ékeskedik. Valójában a heroizmus „nem szolgál másra, csak az idomított tömegek kábítására”. Manapság ugyanez a szélsőségre hajló heroizmus terjed. Szaporodnak a nemzeti érzéssel kérkedő hősök. Mindenféle akciós wellnessprogram: a nemzeti öntömjenezés. A politikusok, mint idomárok, azzal kábítják az „idomított tömeget”, hogy ők a nemzeti eszme egyedüli képviselői, még a vidéki funkciók is nemzetmentőkként viselkednek. Aki nincs velük, az ellenség, hangoztatják. Merjünk nagyok lenni, ismételtetik unos-untalan. Nem lenne semmi kifogásom ellene, ha az egyhangú frázis helyett eredményeket lehetne felmutatni. Ha egy sikeres gazdálkodó vagy vállalkozó mondja, akkor úgy tartom, miért ne. A kishitűség ellenében valóban jól hangzik a mondat. Ha a kisebbségi kuckón kívül élő, igazi versenyben sikert arató alkotó mondja, akkor legfeljebb azon tűnődöm, hogy miért kell hangoztatni, amikor munkája elismerésével már bizonyított. Ha a „merjünk nagyok lenni” csak pusztán szólam marad, egy-kettőre grandomania lesz belőle, amelynek egyenes következménye a végzetes kishitűség. Csakhogy ma nem eredményeket kell felmutatni, hanem a heroikus diskurzus a menő. Ezzel szemben érdemes megszívlelni Huizinga tanácsát: „...a nemzeti érzés visszafogottsága és szerénysége kétségtelenül kristálytisztán nemzeti erény”, írta. A *Pantagleize* főszereplőjének utolsó mondata jár az eszemben: „Milyen... szép... napunk... van!”, közli, mielőtt meggyilkolják. Ja, és előtte hősies hanghordozás nélkül csak az esernyőjét kereszte, amit nagyon fontosnak tartok, és rendkívül nagyra becsülök.

Parászka Boróka

Profik

„Annyira elkészerítően nívótlan minden, a rendszer, a legitimálói, a kritikája, hogy lassan tényleg egy fáradt legyintést sem érünk már meg” – április végén Váry Györgytől olvastam ezt a reményvesztett helyzetjelentést egy valóban említésre sem méltó magyarországi (köz?)vitával kapcsolatban. Végiggondolva az utóbbi hetek eseményeit itt Erdélyben, most úgy érzem: efelé haladnak a dolgok itt is. Még nem vagyunk egészen ott,

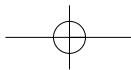
még tartjuk a formát, a küllemet imitt-amott, de azért mély-mély repe-
dés, foszlások látszanak.

Nehezen lehet ezt tudomásul venni, néha felhorgad az ellenállás, a ní-
vó iránti igény, a kapaszkodás a normalitásba. (Olyan messzinek tűnik
ez, hogy kezdem azt hinni, tulajdonképpen sosem volt, sosem lesz.) Ben-
nem például úgy, hogy egyre makacsabb, szöszölősebb vagyok, újra-újra
visszalapozok, visszakérdezek, lassan, tagoltan beszélek, és mindig köve-
tem a szemét annak, aki hozzám szól.

Március végén hosszan készültem Bartis Attila Nyugalom című regé-
nyének színpadra vitelére, a művet a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház
adaptálta. Alaposan elolvastam a prózát, a Radu Afrim rendezte produk-
ció minden percét igyekeztem rendezni-rögzíteni magamban. Aztán ír-
tam egy kritikát az előadásról: az általam írt szöveg azzal birkózott, mit
kezdünk mi a múlthoz kötöttséggel, a történelmi referenciával esztétikai
keretek között, mit ért a Kádár-korszakból (vagy bármilyen más elnyo-
mó rendszerből) ma egy vizualitásra építő, abból dolgozó kortárs román
rendező. Feszegtettem továbbá: az úgynevezett értékek tételezése, újrafo-
galmazása, más keretbe helyezése lehet-e eszköze a kulturális nyitásnak,
felszabadításnak, vagy csupán a konzervatívizmus újrafésülésére, átf-
galmazására és erősítésére van így mód? És ha ez történik egy konzerva-
tív, önreflexióra képtelen környezetben, mit igazolunk, mit erősítünk?

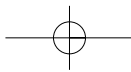
Azt hittem, amíg a magamat is marcangoló kritikát írtam (hiszen hát
mindig magát látja a színpadon az ember, a saját életét keresi), hogy majd
elkezdődik az alapos, kibeszélős vita, és a színház úgy működik, ahogy
ebben a múltértésre képtelen térben ma működni érdemes: katalizál,
felszínre hoz, párbeszédet szül. Nem ez történt, meglehetősen agresszív,
elutasító reakciók születtek, a vita nemhogy nem mélyült, a felszínig sem
jutottunk el. Üzengetés, nyilvános és félnyilvános megszégyenítés követ-
kezett. A progresszió ma itt annyi, hogy progresszívként fogadjuk el és
tiszteljük (feltétel, kérdés, kétely nélkül) azt, akit progresszívként monda-
nak. A tekintélyek újratermelése és megerősítése egyenes arányban áll a
tartalomvesztéssel és az agresszió növekedésével. Tekinthejtük persze
mégiscsak a nívó maradékának, hogy ez a kisstílusú, túltaktikázott konflik-
tus egy színházi előadás kapcsán történt. Hogy az egész még, valahogy,
nagyon halványan, egy biccentés erejéig mégiscsak köszönő viszonyban
volt a kultúrával.

A színházkritika körüli feszültség elegáns és nagyvonalú ügynek bizo-
nyult ahhoz képest, ami április folyamán következett. Rögtön a cikk kö-
rűli egymásnak feszülés után a Transindex címlapon hozta a hírt: álneves
levélíró plágiummal vádolta meg a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem
oktatóját, a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház igazgatóját. Dokumentu-
mokat is közöltek – azokat, amelyeket az álneves levélíró elküldött az
internetes portálnak. Az érintett tömören válaszolt: ha valóban tévedett
az általa használt idézetekkel kapcsolatban, akkor levonja a következteté-
seket, de a doktori dolgozat megírásakor jóhiszeműen járt el. A rövid és a
plágiumok vidékén immár standardnak számító válasz megkeseredett a
levegőben. Nem csupán arról van szó, hogy a megvádolt hogyan járt el az
idézetekkel, és jóhiszemű volt-e, hanem arról, hogy hogyan működik az
egyik legfontosabb hazai felsőoktatási intézmény, a Művészeti Egyetem

Erdély szívében, hogy hogyan dolgoznak együtt itt oktatók-kutatók (számon kérik-e egymáson, biztosítják-e a diákoknak a minőséget, az akadémiai szabályszerűséget, a komolyan vehetőséget). Meg arról is, hogy a leleplezésre vállalkozó sajtó hogyan kezeli az információkat, megelégszik-e azzal, amit egy álneves levélíró közread, és továbbadja, vagy maga is dolgozik az adatgyűjtésen, bizonyításon, segíti vagy nehezíti-e a tájékoztatást. A Transindex éppoly rövidre zárta a történetet, mint a megvádolt érintett. Megelégedett az álneves levél közreadásával. Az ügyből lett egy kisebb, de annál kárörvendőbb pletykahullám, sokat romlott a hangulat a Művészeti Egyetem körül (egykori rektorát hozták hírbe). Meredek lépcsőfok lefelé, a züllés felé. Itt már nem pusztán az a kérdés, mit gondolunk az esztétikáról, progresszióról, szövegértelmezésről. Itt arról van szó, hogy a napi kenyér- és karrierharcokban mit engedünk meg magunknak és mit nem, teszünk-e lépéseket a züllés ellen vagy sem. Egyáltalán észre vesszük-e a züllést?

A plágiumbotrány kirobbanása, bármilyen kiábrándító és elkésztő volt, mégiscsak laza bemelegítőnek bizonyult ahhoz képest, hogy egy kétes kolozsvári kiadvány nyilvánosságra hozta a tényt, hogy Kelemen Hunor közvetlen munkatársa, sajtósa állást halmozott, úgy dolgozott a helyi közmédiában, hogy senki sem látta a szerkesztőségben, viszont az átlagos fizetések sokszorosát folyósították számára. Rejtett pártfinanszírozást, álláshalmozást, befolyással való visszaélést emlegetett a Ziarul de Cluj, és hozott is néhány bizonyítékot ennek alátámasztására. Nem elég és nem mellőzhető. Az ügy közvetlenül az RMDSZ tisztújító kongresszusa előtt pattant ki. A meggyanúsított munkatárs ebben az esetben is rövid nyilatkozatot tett közzé, lemondott közmédiás állásáról, és Kelemen Hunor sajtósaként folytatta napi munkáját, mintha mi se történt volna. Miközben egész Románia a korrupciós ügyek leleplezése miatt öröng, feddhetetlenséget és tisztaságot követel. Nem ez az első magyar korrupciós botrány, hanem a sokadik (van olyan, amelyik vagyonekbezással, és olyan is van, amelyik börtönbüntetéssel végződött). Mindegyikben közös, hogy a magyar stratégia a megúszásra, a hallgatásra, a rövid, kikényszerített válaszokra szorítkozott. És még egyszer sem hozott sikert. Nem Kelemen Hunor környezetének a reakciója, a sokadik elhallgatás volt a leginkább elkésztő. Hanem az, ahogyan az erdélyi magyar sajtó reagált. Az Erdélyi Átlászó tényfeltáró portálként először hozta a Ziarul de Cluj információinak magyar nyelvű fordítását, aztán a kolozsvári közmédiából kicsempészett két anyagot. Egy a jelenléti ívről készített fotót: erre utólag ragasztották a neveket, feltehetőleg azért, hogy a többi munkatárs elől rejtve alkalmazott sajtós neve is rákerülhessen. (Nem bizonyított feltételezés.) És egy szerkesztőségi ülésen készített zugfelvételt. A hanganyagból semmi nem derül ki, az Erdélyi Átlászó ezzel semmit sem tett hozzá ahhoz, amit a román sajtó egyszer már közölt. Viszont a kolozsvári közmédia szerkesztőségéről (is) egyértelművé vált immár, hogy tagjai készek egymást lehallgatni, kiadni. És Kelemen Hunor közvetlen munkatársait sem zavarja túlságosan az a tény, hogy a zügfoglalkoztatással, az átlagosnál sokkal magasabb bérekkel megalázó helyzetbe hozták az erdélyi magyar sajtó nem foglalkoztatott, rossz körülmények között dolgozó és alulfizetett részét. Mindenki háborúja min-

denki ellen. Rejtve, fű alatt, lehallgatókészülékkel, viszont gátlások nélkül.

Így érkezünk el április végén az RMDSZ kongresszusáig, ahol a magyar érdekvédelmi szervezet élére egyetlen jelölt pályázott: az eddigi elnök, Kelemen Hunor. Rendkívül jól szervezett esemény, színes-szélesvásznú kivetítők, regisztrációk, kisfilmek, brosúrák, kítűzők, regisztráció, meghívottak. Minden profi.

Semjén Zsolt Orbán Viktor üzenetét hozza. „Nem fogadható el semmi, ami az RMDSZ-t gyengíti, mert az erős erdélyi magyar képviselő letéteményese a Romániai Magyar Demokrata Szövetség” – mondja, és szót sem ejt arról, hogy az RMDSZ-t a Fidesz–KDNP gyengítette éveken át, vonta meg a magyarországi támogatásokat, gyakorolt nyomást a romániai koalíció felbontására, a román politikai szövetségek ellehetetlenítésére. Zsarolt és fenyegetett nemzetpolitika címén.

Kelemen Hunor profi, és szintén nem szól egy szót sem, erről nem nyilatkozik, nem is kérdezi senki: hogy is van ez? Minden kiejtett mondat mögött ott tornyosul sok-sok gondosan elhallgatott másik mondat. És minden kiejtett szó megfelel annak, amit elvár, eltűr és nem bosszul meg a hatalom.

Melyik hatalom? A Fidesz–KDNP? Az csinálná velünk, amiatt zuhannánk itt is, ott is? Azért hasonulunk Erdélyben az „elkeserítően nivótlan” Magyarországhoz? Valamiféle kényszer lenne ez? Ki kit húz a csőbe? Az önjáró, bármi áron önfenntartó hatalom? A sajtónak foghegyről válaszoló kérdezt? A tényközlésre képtelen sajtó? Az egymást felfaló köz- és magánemberek? Van itt valami követhető regresszus? Feltárható folyamat, amely elvezet minden bajok forrásáig, okáig? Aligha. Összeadódnak a sokféle, sokgyökerű rosszak-gyengeségek, erősítik egymást. Olyan ez, mint a lavina. Valahol ott kezdődik, hogy hogyan működik a szövegértés, a prezentáció és reprezentáció (ott, hogy kultúra), folytatódik azzal, hogy van-e helye és módja a kritikának. És egészen odáig vezet, hogy az értelmezésre és kritikára képtelen környezet felfalja magát. Magyarország ebben az önfelfalásban már messzire jutott, Erdély még botladozik, de gyorsabb lesz itt a munka. Kevesebb az ember, nagyobb az összefaragság, hamar végzünk magunkkal. Nem mintha nem lenne politikai program, szándék, szervezet a kivéreztetésre. Van az, Magyarországon és Erdélyben is. Csak nincsen rá szükség. Mert még mielőtt munkához láthatna, már leszámol egymással, aki éri. Mindenki mindenkivel. Magas nivójú nivótlanság. Profik.

